

INSTITUTIONEN FÖR HISTORISKA STUDIER

Dnr: V 2017/667.

Avsändare

Institutionen för historiska studier
Lars Nyström, lars.nystrom@history.gu.se
utbildningsansvarig, viceprefekt,

Mottagare

Humanistiska fakultetsstyrelsen

Åtgärdsplan för kurser inom huvudområdet historia, masterprogrammen *Kulturarv och modernitet: materiellt och immateriellt under 1000 år (H2KOM)* och *Arkeologisk praktik och teori (H2APT)*

Inledning

I enlighet med den ”Vägledning för utbildningsutvärdering på grundnivå och avancerad nivå med extern bedömning 2017–2023” (Dnr V 2017/667) som fastställts av Humanistiska fakulteten inkommer Institutionen för historiska studier med åtgärdsplan rörande de utbildningar som ingått i det första utvärderingsklustret vid institutionen, nämligen kurserna inom huvudområdet historia, masterprogrammet *Kulturarv och Modernitet* samt masterprogrammet *Arkeologisk Praktik och Teori*. Utgångspunkt för föreslagna åtgärder är det utlåtande som den externa bedömargruppen tagit fram (daterat 2019-06-05).

Den 2019-06-12 ägde ett ”återföringsmöte” rum mellan institutionen och bedömargruppen. Institutionen representerades på mötet av dåvarande prefekt Helene Whittaker; utbildningsledare Lars Nyström; studierektor historia, tillika programkoordinator för masterprogrammet *Kulturarv och Modernitet*, Maria Cavallin Aijmer; dåvarande programkoordinator för *Arkeologisk Praktik och Teori*, Anders Gustafsson; samt två lärarrepresentanter. Förslag på åtgärdsplan har tagits fram av viceprefekt i samråd med programkoordinatorer och studierektor i historia. Det har beretts vid möten med institutionens ledningsgrupp (2019-09-30), dess grundutbildningsberedning, GRU (2019-10-08), lärarkollegium inom historia (2019-10-03), programråd för Arkeologisk Praktik och Teori (2019-10-15) samt Humanistiska fakultetens utbildningsberedning, HUB (2019-10-31).

Inledningsvis kan konstateras att delar av det utvärderade kursutbudet fick goda omdömen i utlåtandet, inte minst progressionskurserna på grundnivå i historia. Föreliggande förslag på åtgärdsplan kommer dock främst att utgå från den kritik som framkommer i dokumentet. I ett första avsnitt adresseras frågan om det övergripande kvalitetsarbetet vid institutionen. Därefter berörs i tur och ordning det icke-progressiva kursutbudet i historia, kurserna på avancerad nivå inom samma huvudområde, samt slutligen de två utvärderade masterprogrammen. Efter varje avsnitt presenteras föreslagna åtgärder i punktform. Dessa finns även sammanställda i en bilaga längst bak i dokumentet, med närmare redovisning av ansvarsfördelning och tidplan.

Övergripande om kvalitetsarbetet vid institutionen

Institutionen för historiska studier skapades i samband med en större omorganisation och är uppbyggd av tre tidigare självständiga huvudområden: historia, arkeologi och antikens kultur- och samhällsliv. I samma skede implementerades den nuvarande linjeorganisationen. Denna bryts på institutionsnivå mot en äldre kollegial kultur, baserad på de traditionella disciplinerna. Att sammanslagningen måste betraktas som en framgång bottnar till stor del i att den nya storinstitutionen beslutade värna de ingående disciplinernas autonomi, samtidigt som den också sökt identifiera beröringspunkter huvudområdena emellan.

Detta har betydelse för kvalitetsarbetet. Ämneskollegierna är viktiga organ. Här sker en löpande diskussion om läget inom progressionen, om hur kursutbudet kan utvecklas, om huvudområdenas ekonomi och bemanning. Kanske var detta arbete inte framskrivet i vår självvärdering, men i det kontinuerliga samarbetet mellan viceprefekt, studierektor och respektive ämnes- och lärarkollegium finns mycket av den helhetssyn som bedömarutlåtandet efterfrågar. Det är tydligt att utlåtandet främst tagit fasta på det kvalitetsarbete som avsatt skriftlig dokumentation, varvid mycket faller vid sidan av.

Det organ som binder samman kvalitets- och utvecklingsarbetet på institutionen är GRU, Grundutbildningsberedningen. Här sitter studierektorer, programkoordinatorer, studievägledare, administration, studeranderepresentant samt en ledamot vardera från de tre ämneskollegierna. Mångfalden av kompetenser och funktioner innebär att ärendena blir allsidigt belysta. Ytterligare ett inslag i vårt pedagogiska utvecklings- och kvalitetsarbete är de pedagogiska halvdagar som hålls en till två gånger per termin och dit alla lärare är kallade.

Mot denna bakgrund delar vi inte bilden i bedömarutlåtandet av att det saknas ett helhetstänk i institutionens utbildningar och kvalitetsarbete. Däremot tar vi till oss av kritiken om att det *formaliserade* kvalitetssystemet kan och bör stärkas. Ett sådant arbete pågår i anslutning till process 1 i GU:s kvalitetspolicy samt även i anknytning till motsvarande arbete på fakultetsnivå. Ambitioner från utbildningsledningen har inte saknats, men implementeringen har haltat. Bedömarutlåtandet pekar på behovet av att nu koppla ett tydligare grepp om dessa frågor.

Föreslagna åtgärder:

- *Ett nytt enhetligt kursutvärderingssystem för institutionen tas fram. Detta ska vara digitalt och knutet till lärplattformen CANVAS. Arbetet samordnas med motsvarande processer på fakultetsnivå.*

- *Mallen för kursrapporter utvecklas. Ansvarsfördelningen förtydligas. Uppföljningen av att kursrapporter kommer in stärks.*
- *Personella resurser från administrationen frigörs för att stödja lärare och studierektorer i arbetet med utvärderingar och kursrapporter.*
- *Rutiner för uppföljning av kursrapporter i lärarråd och beredande organ införs. Inom program ska kursrapporter diskuteras vid programråd; inom huvudområdena på ämnes-/lärarkollegier. Minnesanteckningar ska föras vid dessa möten, varvid eventuella åtgärder särskilt bör lyftas fram.*
- *En bredare diskussion om hur våra utbildningar förhåller sig till de nationella examensmålen samt hur denna relation kan utvecklas initieras genom en workshop vid en pedagogisk halvdag. Utifrån detta genomlysas i en fortsatt process progressionen inom vårt kursutbud.*

Det icke-progressiva kursutbudet

Bedömarutlåtandet riktar även kritik mot det icke-progressiva kursutbudet inom huvudområdet historia. Institutionen rekommenderas att rensa bland dessa kurser.

Vi menar att utbudet fyller flera viktiga funktioner. Kurserna fungerar ofta som en katalysator i ett större utvecklingsarbete där framtagandet av en ny kurs ofta har ett nära samband framväxten av nya forskningsområden. En viktig tanke är också att bidra med historisk kompetens och perspektiv i förhållande till vårt samhällsuppdrag och att nå bredare grupper i samhället.

I utlåtandet lyfts en farhåga om att dessa kurser främst utgår från lärarnas kunskaper och inte studenternas behov. Som vi ser det handlar det om att hitta gränssnitten mellan vår kompetens och större frågor och intressen i samhället. Detta är en förutsättning både för att vi ska ha något att bidra med och för att vi ska få studenter. Utbildning, forskning och samhällsrelevans går på så vis hand i hand. Detta ligger i linje med Vision 2020's och GU:s kvalitetspolicys skrivningar om "kompleta miljöer".

Bedömarutlåtandet menar vidare att kurserna är vanskliga att bedöma i förhållande till högskolelagens examinationsmål, detta då de inte ingår i någon progression. Den progression högskoleförordningen kräver för kandidatexamen är 90 hp med successiv fördjupning inom huvudområdet för utbildningen, innefattande ett självständigt arbete om 15 hp, dvs i praktiken studier från grundkurs till fördjupningskurs. I övrigt lämnar förordningen fritt för studenterna att själva sätta samman sin utbildning, vilket tex innebär att de kan plocka grundkurser från olika huvudområden. Att läsa en isolerad grundkurs innebär inte mer progression än om man exempelvis läser våra två kurser i genushistoria. Många studenter från helt andra utbildningsområden använder just den genushistoriska kursen som en del i sin examen. Detta, menar vi, kan innebära en utmärkt breddning av deras utbildning.

Vad gäller kursernas funktion som vidareutbildning finns enligt utlåtandet en risk att denna begränsas när vi bara kräver gymnasiekompetens. Då många av dem som vidareutbildar sig har en annan bakgrund än inom historia är det dock svårt att ställa kurser i historia som förkunskapskrav. Vi ser i dagsläget goda potentialer att tydligare marknadsföra kurserna som just kompetensutveckling. Det gäller gentemot offentlig förvaltning, arkiv, bibliotek och

museer, samt inte minst skolektorn där det finns många lärare som behöver breddad kompetens eller ytterligare kursfordringar för att få formell behörighet att undervisa i ämnet. Samtidigt bör lyftas fram hur kurserna också fyller ett bredare syfte. Det handlar inte minst om ”det livslånga lärandet”, vilket identifierats som centralt i universitetets samhällsuppdrag utifrån Vision 2020.

Med detta sagt vill vi betona att vi tar allvarligt på den kritik som riktas mot att undervisningsformerna ibland varit ensidiga och kraven på vissa av kurserna för låga. En diskussion har initierats mellan viceprefekt, studierektor och ämneskollegiet i historia om att utreda huruvida delar av det icke-progressiva kursutbudet skulle kunna inordnas inom progressionen, så att man utifrån vissa kurskombinationer skulle kunna få tillträde till studier på fortsättnings- eller fördjupningskurserna. En sådan lösning kräver en noggrann genomlysning av innehåll, lärandemål och examinationer. Utifrån detta skulle man i anslutning till bedömarutlåtandets rekommendationer kunna ta fram ett par rekommenderade studiegångar, vilka då skulle fungera som ett alternativ till den traditionella progressionen för att nå en kandidatexamen.

Sammanfattningsvis menar vi vårt utbud av icke-progressiva kurser är resultatet av ett omfattande och viktigt utvecklingsarbete där vi nu nått en fas där verksamheten måste få en fastare ram och tydligare knyts till det progressiva kursutbudet.

Följande åtgärder föreslås.

- *En genomlysning av examinations och undervisningsformer på existerande icke-progressiva kurser. Utifrån detta säkerställs att undervisningsformerna görs mer varierade samt att kraven på samtliga kurser ligger på en adekvat nivå.*
- *En utredning om att infoga hela eller delar av det progressiva kursutbudet i progressionen. Grundtanken är då att 45 hp från valbara kurser tillsammans med teori och metod samt uppsats från fortsättningskursen ska kunna ge tillträde till fördjupningskursen i historia. Förslagsvis måste då minst en kronologiskt upplagd kurs om minst 15 hp ingå.*
- *Ett par rekommenderade studiegångar tas fram som ett alternativ till den konventionella studiegången.*
- *De icke-progressiva kursernas roll som vidareutbildning stärks genom en tydligare koppling till framförallt lärarprofessionen och behoven av kompetensutveckling inom skolväsendet.*

Historia: avancerad nivå

Enligt bedömarutlåtandet är ”problemen på avancerad nivå i historia avsevärda och allvarliga”.

Vad utlåtandet framförallt kritiserar är att det saknas ett program i historia på avancerad nivå. Denna avsaknad ligger i linje med fakultetens antagna strategi för inrättandet av program. Här slås det fast att så kallade ”skalprogram” ska undvikas och att bara program som har ett specifikt programinnehåll ska etableras.

Möjligheten att ta ut en masterexamen utifrån kombinationer av kurser är etablerad i högskoleförordningen. För huvudområdet historia har institutionen bestämt att forskarförberedande kurs och uppsats ska vara obligatoriska. Det innebär samtliga kursfordringar på magisternivå och hälften av kursfordringarna på mastersnivå. Utlåtandet kritiserar i detta sammanhang även det faktum att det är möjligt att räkna in kursfordringar på grundläggande nivå i en masterexamen. Också på denna punkt bör det framhållas att det är högskoleförordningen som skapar denna möjlighet.

Från institutionens sida menar vi att det kan finnas en risk i att knyta upp studenterna på avancerad nivå i en alltför fast studiegång. Vi uppmanar våra studenter att söka kurser på andra institutioner, fakulteter och universitet, gärna utomlands. Det tror vi kan skapa mer dynamiska effekter, både vad gäller lärande och kontaktytor. Vi har en positiv syn på studentens förmåga att fatta egna beslut rörande sin utbildningsgång.

Däremot tar vi till oss av den kritik som riktas mot överlappande kurser och bristande samordning mellan lärare. Vi är medvetna om att vår forskarförberedande kurs i historia behöver ses över, samt att utbudet av övriga kurser på avancerad nivå är spretigt: i innehåll, examinationsformer och krav. Det är vidare en brist att vi i praktiken inte har någon särskild magisteruppsats (krav och omfång är samma som för master). Förhållandet mellan magister och master måste tänkas igenom i förhållande till de nationella examensmålen.

Följande åtgärder föreslås:

- *En genomlysning och modernisering av den obligatoriska forskarförberedande kursen. Genomgången bör ta fasta på den kritik från studenter som kommit till uttryck i utvärderingen. Den bör tydligt förankras i de nationella examensmålen. En målsättning bör vara att stärka inslaget av metod samt komplettera de teoretiska delarna med handfasta övningar av varierande karaktär som också utvecklar de generiska färdigheterna.*
- *En genomgång av vårt utbud av övriga kurser på avancerad nivå. Föråldrade kurser bör utgå, behov av nya kursområden identifieras. Genomlysningen ska även innefatta krav och examinationsformer. Den bör ta fasta på studenternas arbetsmarknadspotentialer, med kursmoment som tydligare förbereder dem för arbetsuppgifter inom omvärldsbevakning, utredning etc.*
- *Inrättandet av en magisteruppsats om 15 hp som i lärandemål och beskrivning skiljer sig från mastersuppsatsen (som fortsatt ska vara på 30 hp). På båda nivåerna införs skrivningar som anknyter till de nationella examensmålen om att kunna kommunicera med olika grupper, nationellt och (för master) även internationellt, i tal och i skrift.*
- *För att underlätta studenternas förmåga att sätta samman sin utbildning tas ett dokument fram där vi ger förslag på tänkbara studiegångar och förklarar hur de olika kurserna förhåller sig till varandra. Dokumentet bör även visa på möjligheter att läsa kurser på andra institutioner och lärosäten, gärna utomlands. ERASMUS-avtal och valda kurser vid samarbetslärosäten lyfts också fram.*

Kulturarv och Modernitet och Arkeologisk Praktik och Teori

Sist ska de två utvärderade masterprogrammen tas upp till behandling.

Vad gäller *Kulturarv och Modernitet* efterlyser bedömarutlåtandet en stärkt metodundervisning. Dock menar vi att metodmomenten på utbildningen redan är framträdande, inte minst på termin 2 som i sin helhet är en tillämpad metodkurs. Vi delar inte farhågorna rörande praktikmomentet. Däremot håller vi med om att den internationella anknytningen är svag, vilket är ett potentiellt problem i förhållande till examensmålen.

Mot bakgrund av sviktande söktryck och bemanningsproblem ligger *Kulturarv och Modernitet* sedan en tid tillbaka på is. Senaste studentkullen gick ut vårterminen 2018 och vi har i dagsläget inga planer på en ny antagningsomgång. Mot denna bakgrund ser vi det som mindre motiverat att nu igångsätta en större revidering av programmet. Dock framstår det av flera skäl som viktigt att initiera en diskussion om hur vi framöver ska erbjuda utbildningsvägar på avancerad nivå inom kulturarvsområdet, i synnerhet då vi har ett kandidatprogram i kulturarvsstudier.

Vad gäller *Arkeologisk Praktik och Teori* pekar utlåtandet på problem rörande inkonsekvenser i kursplaner och upplägg som måste åtgärdas. Vi är tacksamma över denna genomgång. Vidare görs gällande att vissa inslag, framförallt GIS, legat på för låg nivå. Ett problem i detta sammanhang är att alla studenter inte haft tidigare erfarenhet av GIS, varför det varit nödvändigt att utgå från en grundläggande nivå. Vi måste här fundera över hur kursen kan läggas upp så att kunskapsutvecklingen för grupper med olika förkunskaper kan säkras.

På ett mer övergripande plan delar vi inte utlåtandets beskrivning att institutionens masterutbildningar skulle vara *antingen* forskarförberedande eller yrkesinriktade. Såväl *Kulturarv och Modernitet* som *Arkeologisk Praktik och Teori* har byggts utifrån tanken att de ska vara *både och*. Att förena dessa målsättningar har också visat sig möjligt. Båda utbildningarna har producerat flera doktorander, vad gäller *Kulturarv och Modernitet* inom samtliga ingående discipliner (historia, arkeologi och etnologi). Flera studenter från programmet har samtidigt lyckats etablera sig inom kulturarvssektorn. På *Arkeologisk Praktik och Teori* har de flesta studenter fått arbete i linje med sin utbildning. Synpunkten att det senare programmet borde vidgas mot en bredare kulturarvskompetens missar mot denna bakgrund en viktig poäng. Den till synes smala inriktningen öppnar upp för en stor arbetsmarknad.

I detta sammanhang kan även användandet av lärare utanför akademien samt inslagen av verksamhetsförlagd utbildning kommenteras. I utlåtandet finns en oro sig för att vi inte kan säkerställa att dessa delar vilar på vetenskaplig grund. Vad vi framförallt söker efter är emellertid personer med gedigen *professionell* kompetens. Önskemålet att personal från de verksamhetsförlagda delarna skulle integreras i det löpande didaktiska utvecklingsarbetet på institutionen uppfattar vi som mindre realistiskt. Däremot är det förstås strategiskt att vi även fortsatt underhåller våra kanaler och kontakter i kulturarvssfären, då dessa kontaktytor utgör grunden för hur verksamhetsperspektivet integreras i utvecklingsarbetet.

Föreslagna åtgärder:

- *En genomgång av utbildningsplan och ingående kursplaner för Arkeologisk Praktik och Teori genomförs så att styrdokument och den utbildning som ges stämmer överens. I detta sammanhang bör även progressionen genom programmet tänkas över.*

- *Problemen med kursmoment på för låg nivå analyseras, så att vi om möjligt kan anpassa kurserna både efter studenter med goda respektive begränsade förkunskaper inom exempelvis GIS.*
- *En diskussion initieras på olika nivåer inom institutionen om hur vi på sikt ska tillfredsställa behovet av utbildningar på avancerad nivå inom kulturarvsområdet.*

Bilaga: Sammanställning av föreslagna åtgärder

Utvärderingsområde	Åtgärd	Ansvarig	Tidplan
Institutionens övergripande kvalitetsarbete	<i>Ett nytt enhetligt kursutvärderingssystem för institutionen tas fram</i>	VP i samråd med studierektorer och GRU	På plats under våren 2020
	<i>Mallen för kursrapporter utvecklas. Uppföljningen av att kursrapporter kommer in stärks</i>	VP i samråd med studierektorer och GRU	På plats under våren 2020
	<i>Tydliga rutiner för uppföljning av kursrapporter i lärarråd och beredande organ införs.</i>	VP i samråd med studierektorer och berörda organ	Hösten 2019
	<i>En bredare diskussion initieras om hur våra kurser och utbildningar förhåller sig till de nationella examensmålen</i>	VP	Arbetet inleds hösten 2019
Det ”icke-progressiva” kursutbudet i historia	<i>En genomlysning av examinations och undervisningsformer på existerande icke-progressiva kurser</i>	Studierektor i historia i samråd med lärar/ämneskollegiet	Läsåret 2019-20
	<i>En utredning om att infoga hela eller delar av det progressiva kursutbudet i progressionen.</i>	Studierektor i historia i samråd med lärar/ämneskollegiet	Läsåret 2019-20. Genomförande från hösten 2020.
	<i>Ett par rekommenderade studiegångar tas fram som ett alternativ till den konventionella studiegången.</i>	Studierektor i historia samt studievägledare i samråd med lärar/ämneskollegiet	Läsåret 2019-20
	<i>De icke-progressiva kursernas roll som vidareutbildning stärks</i>	Studierektor, koordinator för lärarutbildningen	Läsåret 2019-20
Kurser på avancerad nivå inom historia	<i>En genomlysning och modernisering av den obligatoriska forskarförberedande kursen.</i>	Studierektor i samråd med samordnare för avancerad nivå samt lärar/ämneskollegiet	Läsåret 2019-20. Genomförande från hösten 2020.
	<i>En genomgång av vårt utbud av övriga kurser på avancerad nivå.</i>	Studierektor i samråd med samordnare för avancerad nivå samt lärar/ämneskollegiet	Läsåret 2019-20

	<i>Inrättandet av en magisteruppsats om 15 hp som i lärandemål och beskrivning skiljer sig från mastersuppsatsen</i>	Studierektor i historia i samråd med studievägledare samt lärar/ämneskollegiet	Läsåret 2019-20. På plats till hösten 2020.
	<i>Ett dokument tas fram där vi ger förslag på tänkbara studiegångar på avancerad nivå</i>	Studievägledare i samråd med studierektor samt samordnare för avancerad nivå	Läsåret 2019-20
Mastersprogrammet APT	<i>En genomgång av utbildningsplan och ingående kursplaner för APT</i>	Programkoordinator i samråd med programråd	HT 2019
	<i>Problemen med kursmoment på för låg nivå analyseras, så att vi om möjligt kan anpassa kurserna både efter studenter med goda respektive begränsade förkunskaper</i>	Programkoordinator i samråd med programråd	Läsåret 2019-20
Mastersprogrammet KOM	<i>En diskussion initieras om hur vi på sikt ska tillfredsställa behovet av utbildningar på avancerad nivå inom kulturarvsområdet.</i>	VP, ledningsgrupp, institutionens ämneskollegier	Inleds HT 2019